

ZDRAVSTVENI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Uvodne misli

Vrijeme u kojem živimo obilježeno je brzim protokom informacija. Ništa ne ostaje sakrivo. Razvoj umijeća, znanosti i tehnologija naoko je poboljšao ovaj svijet. Sve je to razvio čovjek koji se i sam razvija. Životni vijek se u posljednjih sto godina gotovo udvostručio, bili smo u svemiru, na sportskom planu ostvareni su rezultati koji su do jučer bili nezamislivi, povezani smo bolje nego ikad prije. I još uvijek nismo na vrhuncu jer svakodnevno težimo sve više i više.

Razvoj je trajao stoljećima. Danas je možda malo ubrzan, ali ipak temelje baštini iz vremena kojih se nitko od nas ne sjeća. Mnogi sustavi, ideologije, ljudi i grupacije utjecali su na taj razvoj i u tom razvoju dali svoj prilog, no neprestana težnja za sve boljim nadilazila ih je i ostavljala po strani. Tako su sa scene nestajali jedni i na scenu stupali drugi. I taj se proces nastavlja i danas. Iščezla su carstva i države, došli su neki drugi. Prošli su stari ratovi, došli su novi. Nestali su stari problemi, nastali su neki novi. U svim tim previranjima i promjenama na području *starog kontinenta* ostala je jedna jedina konstanta – Katolička crkva.

Ustanovljena od Isusa Krista da nastavi njegovo djelovanje na zemlji, Crkva je na području Europe stekla velik utjecaj i uvelike pridonijela razvoju boljeg svijeta. Bilo je tmurnih vremena i pogrešaka, ali i Crkva se razvijala i nadišla ta vremena. I unatoč tome što i danas postoje stvari u Crkvi koje valja nadići, nikako joj se ne može osporiti zalaganje za bolji i pravedniji svijet. Kako bi inače i opstala kroz sve ovo vrijeme?

Razvoj kojeg smo danas postigli predstavlja moćno oružje u rukama onih koji njime upravljaju. Ne mislim prvenstveno na vojno naoružanje, koje u nekoliko trenutaka može izbrisati ovaj svijet. Protok informacija možda je najmoćnije oružje. Kontrola medija kontrola je društvenih događanja. Upravljanje medijima upravljanje je svijetom. A Crkva kao jedina preživjela konstanta u tom razvoju sve više smeta. Često je ona jedini protivnik onog što se kroz medije nudi, a njen utjecaj još uvijek nije zanemariv. Stoga nerijetko *kontrolori* svijeta u Crkvi vide jakog neprijatelja, a ne partnera u izgradnji boljeg svijeta. Predstavljaju je kao još jednu u nizu stvarnosti koje treba nadići.

Program udruge GROZD

Stvari koje sam naveo uski su prikaz nekog općeg stanja na globalnom planu. Ono na što bih se u nastavku osvrnuo zapravo je stanje u našem užem životnom kontekstu, stanje u Republici Hrvatskoj. U tom stanju izdvojio bih moment oko uvođenja zdravstvenog odgoja u škole, koji je kroz medije digao popriličnu prašinu.

Kroz raspravu o uvođenju zdravstvenog odgoja u škole iskristalizirala su se dva programa, program Foruma za slobodu odgoja i program udruge GROZD (Glas roditelja za djecu). Svi su složni oko toga da je program takve vrste u školi neophodan, ali izbor programa od nadležnih tijela se dugo i predugo otegao. Najveći problemi nastali su na području seksualnosti, tako da se više govori o uvođenju seksualnog, a ne zdravstvenog odgoja u škole. Oba programa imaju svoje prednosti i nedostatke, oba imaju plemenite ciljeve. Zašto se onda međusobno isključuju? Zato jer nisu temeljeni na istim vrijednostima.

Medijski su zastupljena oba programa, no sigurno je prozivaniji program udruge GROZD koji se dobrim dijelom zasniva na tradicionalnim vrijednostima koje nudi Crkva. Kao takvog Crkva ga podupire i podržava, ali mu to pribavlja nesimpatije medija. Njihove prijedloge mediji percipiraju kao zastarjele i neznanstvene, premda u prijedlogu programa stoji: „*Stoga spolni odgoj treba imati uporište u znanstvenim spoznajama, ali se također oslanjati na neke opće principe.*“⁵⁷ Problem je u tim općim principima.

Svako prizivanje na vrijednosne sustave im se zabranjuje, jer u provedbi takvog programa treba biti neutralan spram vrijednosnih sustava. Program udruge GROZD problemu pristupa holistički te odgovara: „*Spolni odgoj treba pomoći mladim ljudima da odgovorno i svrhovito upravljaju sobom i vlastitim životom te da izrastu u savjesnu i afektivno zrelu osobu, što uključuje odgoj za odgovorno ponašanje, ispravnu uporabu slobode, kreposti kao što su strpljivost, sposobnost odricanja, samosvladavanja, odgovornu ljubav. To pretpostavlja otvorenost spram vrijednosti, prepoznavanje, doživljavanje i usvajanje određenih općeljudskih, temeljnih čudorednih vrijednosti i stavova. Stoga odgoj spolnosti ne može biti 'vrijednosno neutralan'. Vrijednosni kriteriji su važni, jer utemeljuju ciljeve prema kojima ljudsko biće usmjerava svoje težnje i djelovanje.*“⁵⁸

57 EKPERIMENTALNI PROGRAM ZDRAVSTVENOG ODGOJA I OBARZOVA-NJA, nositelj: Udruga GROZD – Glas roditelja za djecu, Uvodna polazišta programa, str. 12

58 Isto, str. 12

Spolnost, kako je shvaća ovaj program, bitna je dimenzija čovjeka. O njoj se stoga ne može i ne smije govoriti samo informativno, a njeno kontroliranje učiti kao upravljanje nekim strojem. Čovjek je ipak pozvan na nešto više. „*Ratio amoris sačinjava bitnu dimenziju onoga specifično ljudskog u čovjeku kao osobi, jer upravo ljubav bitno, štoviše, nepremostivo razlikuje čovjeka od svi ostalih živih bića.*“⁵⁹ Spolnost, kako je shvaća današnji svijet, ima malo zajedničkog sa spolnošću o kojoj govori GROZD. U očima današnjeg svijeta odgovorno življenje spolnosti je nezamislivo. Rezultat takvog gledanja su devijacije i razne perverzije koje se modernom svijetu serviraju kao normalna pojava. Najbolji primjer takvog poimanja spolnosti jest problem homoseksualizma.⁶⁰ Slobodni izbor i opredjeljenje su postali temeljna mjerila ponašanja.

Mladi ljudi za koje je i stvoren ovaj program dio su ovoga svijeta i podložni su utjecajima koji im se serviraju. Protočnost informacija stavlja ih u određeni kaos u kojem dominantan postaje trend. Utjecaj obitelji, škole i vjere je bitno smanjen pa dolazi do toga da se novonastali trendovi žive bez velikog razmišljanja o tome kako će se to odraziti na zdravlje i kompletan životni stil. Problemi koji muče mlade osobe su mnogi, ali najčešće nemaju mogućnosti upoznati se s mogućim rješenjima. Stoga se i upuštaju u rizična ponašanja na raznoraznim područjima, a rezultat je najčešće besmisao i beznade. Stoga program udruge GROZD naglasak stavlja na odgoj jer polazi od zdravlja kao vrijednosti i kao temeljnog odgojnog cilja. Zdravlju se pridaje puno veća važnost od puke odsutnosti bolesti i nemoći. Glavna snaga programa sadržana je u voljnom aspektu, to jest zalaganju za zdravo življenje koje podrazumijeva sve prevencije.⁶¹

Zaključna misao

Svako vrijeme nosi svoje datosti i izazove. Problem uvođenja zdravstvenog odgoja u škole u Republici Hrvatskoj samo je još jedan u nizu tih izazova. Zanimljivo je kako se događa u zemlji u kojoj je gotovo 90 posto deklariranih katolika. Neizostavno je stoga pitanje: „U čemu je

59 Isto, str. 10

60 „*Ratio amoris* ljudske spolnosti otkriva, jednostavno i nepristrano, da je ljudska spolnost prije svake aktivnosti najprije dar, tj. jedno vrhunsko dobro koje svoju istinsku svrhu i autentično ispunjenje može dobiti samo u ljubavnom darivanju između dviju osoba različitoga spola.“, kaže se u programu udruge GROZD, str. 10

61 Usp. EKPERIMENTALNI PROGRAM ZDRAVSTVENOG ODGOJA I OBRAZOVANJA, nositelj: Udruga GROZD – Glas roditelja za djecu, Uvodna polazišta programa, str. 6 - 7

zapravo problem?“ Pitanje je lako postavljivo, ali dati odgovor je malo teže. Možda smo svi zajedno pod prevelikim utjecajem onoga što nam se servira kao normalno. Možda smo zaspali i preteško se budimo. Evidentno je da problem postoji, a sam od sebe se neće riješiti. Na nama je da se potrudimo dokazati da smo tu kako bismo nastojali oko boljeg svijeta, usprkos različitim strujanjima.

Fra Damir Ćiro Ćikara